

شرط عجیب ورود به مجلس

۵ دی ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۲۶

نامزدهای انتخابات دوره دوم مجلس شورای ملی برای ورود به مجلس باید ملکی به ارزش ۲۵۰ تومان در اختیار داشته، ۱۰ تومان مالیات پرداخت کرده و سالانه نیز ۵۰ تومان عایدی داشته باشند.

انتخابات مجلس برای دهمین دوره و انتخابات خبرگان رهبری به طور همزمان روز جمعه ۷ اسفند ماه در سراسر کشور برگزار خواهد شد. مرحله نخست این انتخابات همزمان با انتخابات پنجمین دوره مجلس خبرگان رهبری خواهد بود. این انتخابات، برای تعیین ۲۹۰ کرسی دوره دهم مجلس شورای اسلامی و ۸۶ کرسی دوره پنجم مجلس خبرگان رهبری است و مطابق قانون تجمیع انتخابات، به طور همزمان برگزار می شود.

با توجه به اهمیت انتخابات مجلس شورای اسلامی و خبرگان رهبری در نظر دارد پیشینه برگزاری انتخابات را در ایران بررسی کند و سیر تطور تاریخی و تکاملی که ملت و نمایندگان آنان در این راه فراز و نشیب طی کردند و در نهایت به مردمسالاری دینی رسیده اند.

علی ططری مدیر مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی در حوزه تاریخ پارلمان ۱۲ تالیف دارد. به همین دلیل درباره تاریخچه مجلس با وی به گفت و گو نشستیم. که در ذیل می آید.

*** مجلس دوم شورای ملی در چه شرایط تاریخی آغاز به کار کرد؟ چه تفاوت هایی با مجلس اول شورای ملی داشت؟**

بی گمان بین فضای سیاسی ایران در زمان برگزاری انتخابات دومین دوره مجلس شورای ملی با دوره نخست مجلس، تفاوت های زیادی وجود داشت، کسانی که تغییراتی در نظامنامه دوره دوم انتخابات دادند از عقبه فکری بیشتری برخوردار بودند، کمیسیون ۱۶ نفره ای برای تدوین نظامنامه دور دوم انتخابات مشخص شدند که بعد از فتح تهران تشکیل شد که در میان این کمیسیون افرادی همچون عبدالحسین فرمانفرما، اسدالله میرزا، شهاب الدوله، کاشف السلطنه، سید نصرالله تقوی به چشم می خورد هر کدام از آرای فکری، طبقاتی و سیاسی خاص برخوردار بودند. قانون انتخابات در دوره دوم مجلس شورای ملی با تغییرات چشمگیری همراه شد. از جمله انتخابات دو مرحله ای برگزار شد.

* مجلس شورای ملی دوم در چه زمانی آغاز به کار کرد؟

با صدور فرمان احمدشاه در اول رجب ۱۳۲۷ هجری قمری انتخابات دومین دوره مجلس شورای ملی آغاز شد. ناظم‌الاسلام کرمانی در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان این فرمان را آورده است که بدین شرح است:

جناب اشرف نایب‌السلطنه

از آنجایی که خداوند متعال رحمت سلطنت به ما عطا فرموده و حدود ما را در حفظ ناموس اسلام ظل عاطفت خود قرار داد شکرانه نعمت عظمی باید هر چه زودتر خاطر خطیر ملوکانه ما در نظم امورات مملکت و آسودگی ملت و نشر عدالت که به واسطه تشکیل مجلس شورای ملی خواهد بود، ساعی باشد. فهذا مقدر می‌فرماییم همین دست خط ما را به جنابان وزیر جنگ و داخله ارائه داده، در تشکیل مجلس شورای ملی و سنا نظم احداث لازم‌تر و به حال ملت مفیدتر است.

در این راه پر فراز و نشیب اقدامات مجدانه نماینده و از طرف ما به عموم ملت که فرزندان ما هستند بگویید که ان‌شاءالله عمری کرامت فرماید جبران خدمات چندین ساله شما را خواهیم فرمود.

۱۳۲۷ سلطان احمدشاه قاجار

احمد شاه قاجار برخلاف پدرش رغبت فراوانی داشت دومین مجلس شورای ملی تشکیل شود. برای برگزاری انتخابات، کمیسیون ۱۶ نفره‌ای تشکیل شد تصمیماتی اتخاذ کرد که تغییرات چشمگیری در نحوه برگزاری انتخابات دومین دوره مجلس شورای و قانون انتخابات ایجاد کرد. تعداد وکلا در قانون اساسی تا ۱۶۰ نفر بلاشکال بود اما در همین دوره، به حداکثر ۱۲۰ نماینده تقلیل پیدا کرد.

مجلس با حضور نصف بعلاوه یک نمایندگان یعنی ۶۱ نفر، افتتاح و رسمیت پیدا می‌کرد. از جمله مواردی که در مجلس دوم تغییر پیدا کرد تعداد وکلای مجلس بود. نمایندگان تهران به ۱۵ نفر تغییر پیدا کرد وکلای آذربایجان نیز به دلیل خدماتی که در مشروطیت و فتح تهران داشتند به ۱۹ نفر افزایش یافت.

برای نخستین بار به هر کدام از اقلیت مذهبی حق دادند نماینده‌ای را انتخاب و به مجلس بفرستند و به ایل قشقایی، بختیاری و ترکمن نیز اجازه دادند نماینده جداگانه برای مجلس انتخاب کنند. شرایط سنی انتخاب کنندگان از ۲۵ سال به ۲۰ سال تغییر پیدا کرد و وکلا علاوه بر معروفیت، باید ۶ ماه در محل انتخابیه که قصد داشتند از آن محل نماینده شوند سکونت داشته باشند. ملکی به ارزش ۲۵۰ تومان در اختیار داشته باشند. ۱۰ تومان نیز مالیات باید پرداخت کرده باشند و سالانه ۵۰ تومان عایدی نیز داشته باشند.

یکی از اقدامات اساسی کمیسیون ۱۶ نفره اعمال کرد شرایط کسانی است از حق رای دادن محروم بودن را تغییر داد فقط افرادی را از حق انتخاب کردن منع کرد که در حضور یکی از حکام شهر از دین اسلام خارج شده‌اند.

البته در قانون انتخابات دور دوم نیز اشکالات زیادی وجود داشت برخی معتقد بودند قانون با عجله نوشته شد بیشتر ضعف‌های موجود از دوره اول مجلس رفع نشد.

عمده‌ترین ضعف نظامنامه دور دوم ماده پنجم قانون بود که زنان را از انتخاب کردن و انتخاب شدن محروم کردند.

برای اولین بار وکیل‌الرعیایا نماینده مجلس همدان خواستار حق انتخاب کردن و انتخاب شدن زنان شد و مدعی شد زنان در زمان مشروطه دوشادوش مردها مبارزه کردند. که هر دو طیف مجلسیان اعم از تندرو و معتدل با نظر وکیل‌الرعیایا مخالفت کردند. برای نخستین بار مطابق متمم قانون اساسی ۵ تن از مجتهدین برای نظارت بر قوانین و انطباق با احکام شرع انتخاب شدند. که به این شرح است. میرزا زین العابدین قمی، سید ابوالحسن اصفهانی، سید علی حائری، سیدحسن مدرس، حاج امام جمعه قمی.

* نحوه انتخاب این افراد چگونه بوده است؟

در مرحله نخست برای انتخاب علما در بین روحانیون رای گیری شد در مرحله بعد بین افراد منتخب قرعه‌کشی صورت گرفت. سید علی حائری به دلیل کسالت از پذیرش عضویت در مجلس عذرخواهی کرد. شیخ محمدباقر همدانی به جایشان آمد. فقط در مجلس دوم متمم قانون اساسی اجرا شد و در مجالس بعدی علما حضور چشمگیری نداشتند. شهید مدرس نیز در انتخابات تهران شرکت کرد و رأی آورد.

* آیا مانعی در اجرای متمم قانون اساسی بود یا علما تمایلی نداشتند؟

شرایط به این گونه پیش رفت که متمم قانون اساسی نادیده انگاشته شد مانند مجلس سنا که این قانون اساسی نیز نادیده گرفته شد.

*مهمترین مصوبه مجلس دوم چه بود؟

قانون ثبت اسناد، قانون انتخابات مجلس شورای ملی، قانون منع حمل اسلحه، قانون محاسبات عمومی، ایجاد روزنامه رسمی، قانون دیوان محاسبات، قانون اداری وزارت معارف و اوقاف، قانون استخدام سه نفر مستخدم سوئدی برای ژاندارمری و دو نفر فرانسوی برای وزارتخانه های عدلیه و داخله

* معروف‌ترین نمایندگان مجلس چه کسانی هستند؟

سیدنصرالله تقوی، اسماعیل خان ممتازالدوله، ارباب کیخسرو شاهرخ، شهید مدرس، میرزا حسن خان مشیرالدوله جزو نمایندگان معروف این دوره بودند که مشیرالدوله بعداً استعفا دادند و به هیأت دولت رفت. ۱۳۰ نفر نماینده در مجلس دوم شواری ملی به عضویت مجلس درآمدند. حاج میرزا یحیی خان دولت‌آبادی از کرمان نماینده شد و اما از پذیرفتن نماینده مجلس سر باز زد.

* تعامل دولت و مجلس چگونه بود؟

بعد از ایجاد مجلس در ایران همه دولت‌ها باید از مجلس تأییدیه می‌گرفتند اما متأسفانه به علت شرایط داخلی و منطقه‌ای و جهانی دوره دولت‌های مستعجل بود.

محمد ولی خان تنکابنی سپهدار اعظم که در ۹ آذر ۱۲۸۸ هجری شمسی دولت خود را به مجلس دوم معرفی کرد. بعد از ۵ ماه سه تن از وزرایش استعفا کردند دولت مجبور شد ۸ اردیبهشت ۱۲۸۹ دوباره از مجلس تأییدیه بگیرد، ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۲۸۹ برای سومین بار سپهدار اعظم کابینه خود را معرفی کرد.

بعد از این دوره میرزا حسن خان مستوفی‌الممالک ریاست وزرا را بر عهده گرفت چند بار وزرا کابینه خود را تغییر داد. تغییرات دولت را باید در صحن علنی مجلس معرفی می‌کرد و برای بار دیگر یعنی در سال ۱۲۸۹ سپهدار اعظم دوباره کابینه خود را معرفی کرد و بعد از آن نجف‌قلی خان ۳ مرداد ۱۲۹۰ برای اولین بار کابینه خود را به مجلس معرفی کرد.

* آیا مجلس در مستعجل بودن دولت‌ها نقش داشت؟ پرسش اساسی من این است که تجربه نو پارلمان در ایران و نوع تعامل مجلس و دولت در مستعجل بودن دولت تأثیر نداشت؟

عوامل مختلفی در ناپایدار بودن دولت تأثیرگذار بود، مجلس هم متزلزل بود. در دوره مجلس دوم شورای ملی جهان را در آستانه جنگ جهانی اول بود.

منطقه ایران و خاورمیانه که به عنوان چهار راه شبه قاره هند برای انگلستان حائز اهمیت بود و از طرف دیگر متفقین در حال نفوذ در منطقه بودند، استخراج نفت در ایران اهمیت ایران را صد چند کرد، نفت ایران ماشین جنگی متفقین را تأمین می‌کرد و نفوذی بیگانه و دخالت‌های بی‌حد و حصر روس و انگلیس در ایران باعث شد که مجلس متزلزلی داشته باشیم.

از سوی دیگر وضعیت اقتصاد ایران نیز بسیار بد بود دخل و خرج با هم همخوانی نداشت، بحران‌های جدی اجتماعی و اشرار و

عناصر خودسر در سراسر ایران جولان می‌دادند و زیر بار قانون و حاکمیت نمی‌رفتند. مدیریت ناکارآمد شخص اول کشور یعنی احمدشاه ضعیف‌النفس که بیشتر اوقات در کشور حضور نداشت نیز مزید بر علت بود.

* مجلس مشروطه چرا نتوانست بعد از تفویض اختیاری که از نظر قانون حاکمیتی به او شد تأثیرگذار باشد؟

دور دوم مجلس، روسیه تزاری به مجلس ایران اولتیماتوم داد و مجلس بسته شد. اگر مجلس از ابزار نظارتی خود استفاده نمی‌کرد دولت به درستی به وظایف خود عمل نمی‌کرد.

* روز اختتامیه مجلس کی بود؟

سوم دی ماه ۱۲۹۰ مجلس دوم به کار خود پایان داد.

* آیا تقلبی صورت گرفت؟

دور دوم مجلس شورای ملی انتخابات دو مرحله‌ای بود و عمومی نبود. البته اسنادی وجود دارد که بازگوکننده شکایات مردمی اهالی سبزوار از مأموران بود. اسناد دیگری از شکایت مردمی زنجان و برخی از اهالی استان فارس نیز وجود داشت. به نظر می‌رسد تخلفاتی صورت گرفته اما خیلی کم بود اما این تخلفات به تدریج در دوره‌های بعدی زیادتر شد.

منبع: فارس

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۲۲۶۶/شرط-عجیب-ورود-مجلس>